

УДК 78:7.097"1986/2018"

МУЗИКА В ЕФІРІ УКРАЇНСЬКОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ: ІСТОРИКО-ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД (1986–2018) *

Діана Дзюба

У статті розглядається сукупність музичних телепрограм на українському державному телебаченні УТ (1951–1991), УТ-1 (1991–1998), Першому Національному (1998–2015) і суспільному «UA: ПЕРШИЙ» (2015–2018). Історичний період охоплює понад три десятиліття: 1986–2018 роки. Різноманітна музика – фольклорна й естрадна, симфонічна і камерна, оперна і хорова – була представлена в телепрограмах упродовж тривалого часу.

Ключові слова: історія телебачення, Перший Національний, УТ, UA: Перший, музика, українське телебачення, музична програма, концерт, естрада, класична музика, виконавці.

A set of musical TV programs on Ukrainian state television UT (1951–1991), UT-1 (1991–1998), First National (1998–2015) and public «UA: FIRST» (2015 – 2018) is considered in the article. Historical period covers more than 30 years: from 1986 to 2018. Various music, namely folklore and variety, symphonic and chamber, opera and choral, has been presented in television programs for a long time.

Keywords: history of television, First National, UT, UA: FIRST, music, Ukrainian television, musical program, concert, variety art, classical music, performers.

Телебачення початку і кінця 1980-х років – не просто два різних типи телевізійного контенту, це два різні світи, які майже не мають нічого спільного. У середині десятиліття почалася нова епоха, звідусіль лунали гасла «перебудова» і «гласність». Навіть мова телеведучих за ці десять років теж змінилася радикально.

Із програми передач УТ 1983 року:

15 січня 19.45. «Майстри мистецтв». Про творчість соліста Держ. академ. театру опери та балету ім. Т. Шевченка, н. а. СРСР В. Третяка. У передачі – фрагменти з найкращих вистав.

1 липня. 18.30. Програма про соліста Держ. академ. театру опери та балету, н. а. СРСР Анатолія Кочергу.

3 липня 22.05. Балетна вистава Ж. Бізе – Р. Щедріна «Кармен-сюїта». Держ. академ. театр опери та балету ім. Т. Шевченка. Кармен – н. а. УРСР Л. Сморгачева, Хозе – з. а. УРСР С. Лукін.

З середини 1980-х років під тиском об'єктивних обставин тогочасних політичних реалій, пов'язаних з новим ідеологічним вектором, музична культура починає виконувати функцію одного з найсильніших агентів соціалізації молоді.

«Таланти і поклонники» («Укркінохроніка», 1987). Фільм присвячено проблемам неформальних об'єднань молоді й розповідає про суть явища «фанатів». Інтерв'ю дають співак В. Леонтьєв, шанувальники «зірок» естради та ін.

На УТ першопрохідником нових підходів до організації мовлення стала молодіжна редакція. І головною програмою оновленого колективу – «Молодіжна студія “Гарт”». З'явившись в ефірі у 1984 році, через три роки «Гарт» став щотижневим відеоканалом і зайняв лідируючі позиції в українському телеефірі. Особлива заслуга у цьому належала молодому талановитому журналістові Вадиму Бойку. Інші журналісти – ведучі рубрик: В. Нечипорук, Г. Безулик, Е. Омельчук, О. Пригова, О. Левченко, Г. Безлюдна.

«Молодіжна студія “Гарт”». 1991 р. у програмі циклу «Гарт» – про проведення фестивалю сучасної української музики «Червона рута-91».

«Молодіжна студія “Гарт”». 1991 р. Топ-Гарт. Концерт до 1-го Дня Незалежності. Концерт присвячений 1-му Дню Незалежності України. Бесіда з Т. Мельником – директором фестивалю «Червона рута». Запис концерту на Майдані Незалежності, де брали участь:

* Початок. Продовження див. у «Студіях мистецтвознавчих», 2020, чис. 1/2.

ДІАНА ДЗЮБА. МУЗИКА В ЕФІРІ УКРАЇНСЬКОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ...

Е. Драч, О. Тищенко, А. Панчишин, сестри Тельнюк, Тризубий Стас, «Брати Гадюкіни».

«Молодіжна студія "Гарт"». 1992 р. Сюжет програм, що стосувалися муз. тематики:

- зустріч з М. Бурмакою, пісні у її виконанні;
- розмова з О. Андрієвським, музичним керівником театру «Дзеркало» про хіпізм 60-х років;

- муз. програма «Фантом»; група «ВВ»;

- переможці «Слов'янського базару»;

- музичний кліп «Дев'ять муз»;

- розмова з директором фестивалю «Оберег» про відродження укр. мистецтва;

- знайомство зі співачкою О. Камбуровою.

«Молодіжна студія "Гарт"». 1993. Муз. кліп – О. Мозгова виконує пісню «ти згадай наш край...»; репортаж з фестивалю «Rock summer».

«Молодіжна студія "Гарт"». 1994.

Знімальною групою молодіжної студії відзнято чимало концертів укр. рок-гуртів. У рубриках програми багато уваги приділялось проблемам молодіжної музики. Серед піонерів українського року – гурт «Воплі Відоплясова» («ВВ»), «Брати Гадюкіни», Сестричка Віка, «Вій», «Плач Єремії», «Колезький асесор», «Годзадва», «Роббота Хо», «Мертвий півень», «Грін Грей», «Табула Раса», «Форте», «Ер-джаз», «Димна суміш», «Баніта Байда», «Кому вниз» та ін.

Студія Гарт. 1988 р. : муз. фільм «Їхали козаки» (фольклорна музика ансамблю «Веселі музики»), режисер: Олена Зборовська, редактор: Валерія Парпара, оператор-постановник: Сергій Соловійов.

Студія Гарт. 1991 р.: муз. фільм-концерт гурту «Табула Раса» «Подорож до Паленке», режисер: О. Зборовська, редактор: В. Парпара, оператор: С. Соловійов.

Телемости, як нова телевізійна форма спілкування, виникли ще в період «первісного» телебачення. Проте сплеск телемостів припав на період «перебудови» з другої половини 1980-х років. Маловідомим фактом є те, що перший телеміст «Київ-Москва» було організовано 26 червня 1960 року. У Москві на зв'язку знаходилися диктор ЦТ Віктор Кирилов і диктор українського телебачення Емілія Кулик, у Києві – російська ведуча Валентина Леонтьєва й український поет Платон Воронько.

Починаючи з українського телемосту «Київ-Братислава» у 1986 році, протягом наступних двох років проведено більше двадцяти програм формату «телеміст». 15 листопада 1987 року було проведено музичний телеміст «Київ – Тампере» (Тампере – фінське місто-побратим Києва), присвячений академічній музиці.

Хронометраж 90 хвилин у прямому ефірі. Ведуча з української сторони Наталя Околот (гол. редактор Редакції муз. програм УТ-1) і з фінської сторони – ведучий Леонід Башмаков (етнічний росіянин, ректор консерваторії міста Тампере). Режисер Анатолій Жилінський, технічний керівник Микола Яровий, звукореж. Олексій Бурніс, Валентина Терещенко. Брала участь: Є. Мірошниченко виконала «Тіні» Клода Дебюссі, Василь Бокоч заспівав «Пісню про Київ», Державний академічний хор ім. Г. Вірьовки, відомий баяніст Володимир Зубицький (володар Кубка світу у Фінляндії), піаніст Володимир Винницький. У фіналі український та фінський оркестри одночасно виконали спільну фінську п'єсу для 2-х оркестрів, знаходячись за тисячі км один від одного.

У грудні 1987 року для обговорення нового політичного курсу СРСР і процесу «перебудови» організували телеміст Київ-Кельн. Після завершення політичних дискусій відбулися почергові виступи українських і німецьких джазових колективів. Фінал телемосту – одночасне загальне виконання джазового твору в прямому ефірі.

У зв'язку зі змінами в усіх сферах життєдіяльності суспільства, в Україні поступово почала корегуватися музична політика на телебаченні. З цих пір в ефірі стали з'являтися концерти та музичні фестивалі, які включали нові напрями і жанри музичної творчості – бардівська пісня, рок-музика, джазовий авангард. Концерти нерідко могли мати гостре соціальне і громадянське спрямування.

«Граємо джаз» (режисер І. Кобрин, Укртелефільм, 1987). У виконанні ВІА «Кредо» Дніпроп. філармонії звучать муз. композиції «Гавана», «Мій тато капітан», «На тій зірці», фантазія на нар. теми.

«Вернісаж на Андріївському узвозі. А далі скрізь...» (Укртелефільм, 1989). У сюжетному фільмі-концерті прозвучали в автор. ви-

ІСТОРИЯ

конанні пісні В. Морозова, Ю. Товстогана, Г. Чубая на вірші Ю. Андруховича, Г. Чубая, Ю. Товстогана. Прозвучала музика груп: «Зимовий сад», «Ер-джаз», «Цвіркунове число», «Андріївський узвіз» у автор. виконанні.

«Музиканти проти алкоголізму та наркоманії», 1992. Рок-концерт за участю рок-гуртів та виконавців, серед яких: «Клуб шанувальників чаю», «Анна Марія», В. Павлік (пісня «Шалений день»), «Плач Єремії» (пісні «Відшукування причепного», «Я вийшов із ночі», «Літаюча голова»); А. Миколайчук (пісні «Темна хмара», «Райцентр», «Підпільний Кіндрат»); Г. Кричевський і група «Княжий двір» (пісні «Совковий бізнесмен», «Левандовка», «Кап, кап, кап»), «Чорні черешні», «Кому вниз», «Бригада С» з Гаріком Сукачовим (Росія).

«Український фестиваль блюзу», 1996 р. Перший укр. фестиваль блюзу. У концерті беруть участь такі музиканти: С. Чаришников, В. Герасимович, Д. Коломієць, Г. Лиман, В. Дубровський.

«Блюз проти війни» 1997 р. Рок-фестиваль «Блюз проти війни», який проходив у Києві. У третій частині – гітарист Мік Тейлер виконує та співає блюзові композиції.

У 1985–1990-х роках телеклубом для вітчизняної культурної еліти була щотижнева програма «Суботні зустрічі». Вона створювалася силами всіх редакцій державного телеканалу УТ, де кожна мала свою рубрику, яку готували окремо і на фіналі збирали всі епізоди в цілісну програму.

Режисер Еліна Волох, редактор Тетяна Міленіна. Ведучими програми ставали тогочасні лідери думок – культурологи, музикознавці та інші відомі діячі мистецтв, серед яких Людмила Лисенко, Анатолій Калениченко, Ірина Гордійчук, Кирило Стеценко-мол. та інші. Проводилися обговорення і дискусії про нагальні питання української культури, зокрема музики.

Справжнім проривом у культурному житті став започаткований фестиваль «Червона Рута», названий на честь всенародно улюбленої пісні В. Івасюка. Перший такий фестиваль проходив з 17 по 24 вересня 1989 року в Чернівцях. Мільйони телеглядачів мали змогу спостерігати пісенне дійство з телеекранів (УТ вело щоденні прямі

трансляції). У першій «Червоній руті» брали участь 49 ансамблів популярної музики, 36 солістів, 30 рок-гуртів, 45 виконавців авторської пісні.

У рамках фестивалю звучали пісні й музика різних жанрів: популярна, сучасна танцювальна, рок, акустична та український автентичний фольклор, представлено у таких напрямках: сольний і гуртовий спів (виконання народних пісень в автентичній давній манері співу), виконання народних обрядових дійств (показ календарних обрядів, звичаїв молодіжних зібрань і дозвілля), сольна та гуртова інструментальна музика, кобзарсько-лірницьке виконавство (гра на традиційних інструментах в автентичній давній манері народної гри і музикування).

«Червона Рута – квітка надії» (реж. Образ В., Укртелефільм, 1989). Фільм-концерт про фестиваль «Червона рута», у якому брали участь виконавці поп-, рок-, авторської та фольк. музики. В концерті беруть участь: О. Савчук і ансамбль «Троїсті музики», П. Дворський, Н. Бондаренко, О. Грицишин, М. Бурмака, А. Панчишин, групи: «Заграва», «Мальви», «Н. З.».

«Червона Рута–89». Концерт переможців фестивалю (реж. Образ В., Укртелефільм, 1989). Концерт переможців 1-го Республіканського фестивалю української сучасної пісні та популярної музики «Червона рута». У концертній програмі брали участь: М. Бурмака, В. Жданкін (Гран-прі), В. Морозов, Сестричка Віка (1 премія), А. Миколайчук, рок-група «Брати Гадюкіни» (3 премія).

Центрами проведення фінальних заходів найпопулярнішого та найпрогресивнішого фестивалю у різні роки були міста: Чернівці – 1989 рік, 2009 рік, Запоріжжя – 1991 рік, Донецьк – 1993 рік, Крим: Севастополь і Сімферополь – 1995 рік, Харків – 1997 рік, Дніпропетровськ – 1999 рік та Київ – 2001, 2003, 2005, 2007, 2011 роки.

«Червона Рута–91». Концерт переможців 2-го Всеукраїнського фестивалю сучасної пісні та популярної музики «Червона рута», який відбувся в Палаці спорту «Юність» у м. Запоріжжі.

«Концерт для делегатів з'їзду Руху» (УТ, 1993 р.). Святковий концерт для делегатів 5-го Всеукраїнського збору Руху України,

ДІАНА ДЗЮБА. МУЗИКА В ЕФІРІ УКРАЇНСЬКОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ...

в якому брали участь лауреати й учасники фестивалю «Червона рута–93».

Значна частина відомих виконавців і гуртів були учасниками фестивалю «Червона Рута»: сестри Тельнюк, «Брати Гадюкіни», «ВВ», «Кому Вниз», М. Бурмака, А. Кузьменко (Скрябін), «Табула Раса», «Плач Єремії», О. Пономарьов, Руслана, В. Павлік, Н. Могилевська, «Пікардійська Терція», Ані Лорак, «ТНМК», «Тартак», «Гайдамаки», «Крихітка Цахес», А. Кочетова (Еріка), О. Кучер (*Alyosha*), Ілларія та інші.

З початком помітних змін у мистецькому житті державне ТБ намагалося актуалізувати свій статус провідника культурно-просвітницького змісту і гаранта збереження мови, культури, традицій народів нашої країни. В ефірі зберігаються концерти, де звучить народна музика та пісні.

«За байраком байрак» (режисер В. Вітер, «Укртелефільм», на замовлення Держтелерадіо УРСР, 1989). Сюжетний фільм-концерт за участю Державного академічного заслуженого українського народного хору ім. Г. Верьовки. Про репертуар колективу розповідає художній керівник і головний диригент, н. а. СРСР А. Авдієвський. Виконуються українські народні пісні «Туман яром», «У довгої лози», «Павочка», «Думи мої» (вірші Т. Шевченка, обробки А. Авдієвського), «Щедрик» (обр. М. Леонтовича), старовинний нар. кант «Ой зійшла зоря» (обр. М. Леонтовича), «Марина» (обр. І. Сулими), «За байраком байрак» (Б. Лятошинського, вірші Т. Шевченка), фрагмент фольк-опери «Цвіт папороті» Є. Станковича. Солісти – н. а. УРСР Н. Матвієнко, н. а. УРСР В. Бойко, артистка В. Синельник.

«Співає квартет “Явір”» (режисер Є. Татарець, «Київстудсервіс», 1989). Фільм-концерт за участю чоловічого квартету «Явір» у складі нар. артистів України О. Харченка, Є. Прутькіна, В. Дідуха, В. Реуса. Звучать укр. нар. пісні: «Думи мої» та «За байраком байрак» (сл. Т. Шевченка), «Гей, видно село», «Їхав козак за Дунай», «Гей, ви, стрільці січовії», «Гей, наливайте», «Ой, під вишнею», «Діброва зелена», а також «Пісня з далекого краю» (комп. О. Білаш, сл. В. Бровченка).

«Де Черемоша хвилі плещуть» (реж. В. Андрощук, «Укртелефільм», 1988). Сю-

жетний фільм-концерт за участю Держ. Гуцульського ансамблю пісні і танцю, «Росинка» та «Усмішка» Івано-Франків. пед. ін-ту ім. В. Стефаніка (соліст – викладач ін-ту М. Сливоцький), колективів художньої самодіяльності Верховин. р-ну Івано-Франківської області. Виконуються українські народні пісні і танці, «Співають гори» (музика Б. Шиптура, слова С. Пушика), «Весняне весілля» (музика і слова Е. Лещук).

Сталися й деякі структурні зміни на УТ: до десяти існуючих головних редакцій Генеральної дирекції програм УТ додалося ще чотири. Зазвичай, це кількісне зростання йшло шляхом здрібнення функцій уже існуючих на УТ творчих підрозділів. У зв'язку зі збільшенням концертів, фестивалів та конкурсів, від музичної редакції «відгалузились» дві редакції: народної творчості й розважальних програм.

«Тільки жартома» (режисер В. Недолужко, «Укртелефільм», на замовлення Держтелерадіо СРСР, 1987). Сюжетний фільм-концерт за участю з. а. УРСР А. Кудлай, І. Поповича, О. Марцинківського, квартету «Явір», дуету «Два кольори», ВІА «Кобза», фольклорного ансамблю Укрконцерту, інструментального ансамблю «Джерело», Н. Цирульникової, В. Василенко, Л. Гримальської, О. Леднева. Виконуються твори О. Білаша («Все у мене навпаки», слова В. Лігостова), Б. Грицака («Ти приворожила»), І. Поклада («Ой стояла хата», вірші Ю. Рибчинського), С. Сабадаша («Ой, скрипка грає», сл. Л. Баранова), Я. Цегляра («Нова жінка», сл. П. Глазового), укр. нар. пісні і мелодії в обробках О. Марцинківського («Вийшли в поле косарі»), В. Попадюка («Дударіки», варіації для двох сопілок), В. Павлюченка («Колгоспна полька»). Балетмейстери Р. Малиновський, Л. Мельниченок.

Ознаки національних телепрограм, особливо культурно-просвітницького змісту, значно яскравіше проступили після розпаду Радянського Союзу. Українське телебачення в музичних програмах після 1991 року репрезентувало риси національної культури. Період «національного романтизму» та відродження духовно-культурних цінностей відкрили 1990-ті роки, що особливо помітно відбилось у формуванні музичних програм. Поступово збільшилася кількість

ІСТОРИЯ

концертів і музичних фільмів, у яких лунала автентична народна музика, пов'язана з традиційними обрядами і звичаями.

«Ой, у полі льонок» (режисер П. Фаренюк, «Укркінохроніка», 1988). Про виконавців старовинних укр. нар. пісень з с. Крячківка Пирятин. району Полтавської області. У фільмі знявся Н. Матвієнко. Звучать пісні: «Мені на чужині зозуля кувала», «Ластівко, моя, де ти долю діла?», «Дітоньки мої, горенько мені з вами», «Голуби літають», «Ой, красна в лузі калина», «Ясно красне літо», «Ой, давно, давно в матінки було», «Наступала чорна хмара», «Приїхала пошта, привезли письмо».

«Ой, доспіла нивонько» (режисер Т. Юнда, «Київнаукфільм», 1990). Про давній обряд жнив в Україні. Відтворені жнивварські обряди в селах Крупове Ровен. обл. та Лугове Чернігівської області. Виконуються народні пісні: «Ой, доспіла нивонька, доспіла», «Про бороду» («Принеси, хазяїне, вина й меду»), «Ой, котився віночок по полю», «Коровау раю...», «Наша піч регоче», «Іще жито на стеблі», «Ой, чиє то жито...», «Сидить ворон на копі», «Ой, снопину, снопе...», «Ой, овес...» («Ой, вип'ємо, родину»).

З 1998-го до 2015 року на УТ-1 з'явилася програма «Надвечір'я», орієнтована на літніх людей. Автор і ведуча Тамара Щербатюк, головний режисер Олександр Косяченко, керівник Ігор Орловський, режисери Юлія Герасько, Ярослав Флокій, адміністратор Тетяна Миколенко.

Постійними гостями були народні пісенні колективи, які «вплітали» свої пісні у розповіді про родину, міста і села, де народилися. Okремі програми – вечори пам'яті Дмитра Луцєка, Раїси Кириченко, Олександра Білаша. У перші роки виходив і додаток «Віч-на-віч» – зустрічі з відомими артистами Євгенією Мірошніченко, Ніною Матвієнко, Діаною Петриненко, Анатолієм Солов'яненком та їхніми родинами, батьками.

Музична редакція тепер опікувалася класичною та естрадною музикою.

«Відеомлин» («Музичний відеомлин»). Щомісячна музична програма, транслювалася в ефірі з 1988-го по 1990-ті роки. Бєсїди ведучого з естрадними виконавцями популярної музики чергувалися з концертними номерами гостей.

Керівник програми – головний редактор музичної редакції УТ-1 Н. Околот. Режисери Т. Міллер і М. Богатих. Редактори випусків: Т. Міленіна, О. Пригова, В. Лебедєв. Ведучий – Кирило Стеценко, згодом Анатолій Матвійчук.

Клуб української пісні «Пломінь» – така програма з'явилася на УТ у 1992 р. Головна мета – популяризація української пісні в різних жанрах. Музичному виконанню передувала розповідь про пісню, бесїда з авторами, виконавцями, музикознавцями. Автор і ведуча Тамара Павленко. Режисер Генадій Бульдо, Любов Благодир.

Проявом нових тенденцій виявилася циклова програма «І знову разом». Виробництво Редакції видовищних програм УТ 1991 року.

Автор і режисер-постановник Світлана Розстригіна. Оператор-постановник Олександр Куц. Оператори – Іван Болілий, Руслан Карданов. Редактор Оксана Джинджиріста. Звуко-реж. Арсеній Антропов. Ведучий Анатолій Васянович. Зйомки велися виключно в м. Шостка у приміщенні Молодіжного клубу ВО «Свема». В програмі чергувалися підводки ведучого з виступами артистів у форматі відеокліпів, які створювалися спеціально режисером С. Розстригіною та режисером монтажу Н. Долгополовою. Деякі випуски були тематичними і присвячувались окремій темі чи події, наприклад «Хіт-парад 12-2», який вели ведучі радіо «Пломінь» Олег Горський та Ірина Бондаренко.

Орієнтація на молодіжну аудиторію залишалася трендом телевізійного програмування і надалі. Рубрики, що стосувалися музичної проблематики, присутні у спеціалізованих програмах для молоді.

Цикл програм «Нове покоління» 1997 – 1998 рр. Хронометраж – 30 хв:

– «Осінній студентський бал-97», фестиваль електронної танцювальної музики, 1-й показ сезону моди вітчизняних дизайнерів.

– Фестиваль «Молодість-97».

– Акція «Пісня року» в підтримку вітчизн. виробника.

– Гостя рубрики «Гудбай сторіччя» – співачка А. Боянова.

– Співає О. Кулакова.

– Кліп А. Пугачової «В Петербурге сегодня дожди».

ДІАНА ДЗЮБА. МУЗИКА В ЕФІРІ УКРАЇНСЬКОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ...

– Група «Агата Крісті», струнний квінтет «Наполеон».

– Пісня «Господи, помилуй нас», у виконанні Т. Петриненка.

Зростання відкритості суспільства активувало нову форму телевізійної комунікації – телемарафони. Тривалі (від декількох годин до декількох днів) телевізійні передачі, що йшли у режимі «нон-стоп», у яких зазвичай брали участь публічні особи, зокрема популярні артисти, з наміром привернути увагу до важливої проблеми або заради значної мети.

«Дзвони Чорнобиля» з 1991 р., проводився 1 раз на рік, всього відбулося 6 разів. Перший марафон тривав майже добу. Мета – зібрати фінансову допомогу для постраждалих від аварії. Марафони відбувались на різних площадках: в студії, в Палаці Україна, іноді – декілька площадок одночасно. На марафон приходили сотні відомих діячів культури, спорту, науки, політики, у тому числі й артисти, які виконували музичні твори у прямому ефірі.

«Тарасова церква», разова акція у лютому 2003 року – марафон для збору коштів на будівництво церкви біля Тарасової гори в Каневі, де похований Т. Г. Шевченко. Велику участь у марафоні брали культурні діячі, серед яких музиканти, співаки, естрадні та театральні артисти. Концертні виступи привертати увагу глядачів до марафону, заохочували долучатися до реалізації культурного проекту.

Пісенний марафон «Пісня об'єднує нас». У 2012 в ефірі двох телеканалів – Першого Національного та «Ера» провели найдовший пісенний марафон за участю різних виконавців впродовж кількох днів. Безперервно цей марафон тривав 110 годин – від 29 березня до 2 квітня. Мета – об'єднати піснею міста України, покоління та інші країни, в яких живуть люди з українським корінням. За участю українських артистів, пісенних колективів, гуртів різних напрямків музичного мистецтва з усіх регіонів країни.

Без перебільшення – 1990-ті роки в історії сучасної української музики можна назвати десятиліттям фестивалів. Крім фестивалю «Червона Рута», уперше організованого наприкінці 1980-х років, протягом наступного десятиліття в ефірі УТ транслювалися й інші фестивалі та конкурси.

Міжнародний фестиваль мистецтв «Слов'янський базар» – музичний і мистецький захід, який щорічно проводиться у Вітебську (Білорусь) з 1992 року. Біля витоків фестивалю стояли три держави – Білорусь, Росія та Україна. Початкова ідея – ознайомити глядачів з пісенною творчістю слов'янських країн, проте, з кожним роком фестиваль приростав новими країнами, іменами, жанрами і подіями. Українці отримували Гран-прі 5 разів: О. Берест (1992), Т. Повалій (1993), О. Пономарьов (1994), Руслана (1996), Н. Краснянська (2007).

«Слов'янський Базар–92». Концерт до Дня України. 1992 р. 1-й Міжнародний музичний фестиваль у Вітебську «Слов'янський базар». Концерт до дня України. Ведучі – О. Косяченко і В. Власенко.

«Слов'янський Базар–92». Заключний концерт. Трансляція 1992.

Міжнародний музичний фестиваль у Вітебську «Слов'янський базар–92». Заключний концерт фестивалю, в якому виступили лауреати і гості фестивалю.

«Слов'янський Базар–93». 1993 р. Концертна програма за участю груп: «Лівий берег», «Ян Гус», «Ванда Квітневська та її банда», а також О. Тищенко, О. Береста і ансамблю «Пісняри».

Перший Міжнародний фестиваль «Таврійські Ігри» відбувся у 1992 році в місті Каховка Херсонської області на сцені, що була побудована на березі Дніпра. Триденний фестиваль складався з концертних виступів відомих виконавців і молодих артистів української, російської та зарубіжної естради і рок-музики. Перший фестиваль не мав телевізійного відтворення, а другий, який відбувся там само у 1993 році, мав окремі телеверсії на УТ-1.

«Таврійські Ігри–93». Виступи гостей фестивалю російських виконавців і гуртів: «Агата Крісті», «Аліса», «Наутилус Помпіліус» і В. Бутусов, кабаре-дует «Академія».

«Таврійські Ігри–93». Пісні про кохання у виконанні групи «ВВ». Концерт гурту «ВВ». Звучать пісні «Танго», «Алілуя», «Танці» та ін.

«Таврійські Ігри–93». УТ 1994 р. Глядачі змогли побачити годинну телеверсію заклучного концерту фестивалю за участю Т. По-

ІСТОРИЯ

валій (Україна), клоун-групи «Магазин-Фу» (об'єднання «Маски» м. Одеса), Р. Копова (Україна), групи «Пліч-о-пліч» (Україна), Арини (Литва), групи «Мінатон» (Німеччина).

Учасниками Міжнародного фестивалю «Таврійські Ігри» за період 1992–2008 рр. стали понад 237 артистів з 17 країн світу. Серед учасників – співаки і гурти третьої хвилі української естради: «Брати Гадюкіни», Ані Лорак, «Океан Ельзи», Т. Повалій, «ТНМК», О. Пономарьов, І. Білик, «ВВ», Лобода, «Бумбокс», А. Данилко (Верка Сердючка), Руслана, «Табула Раса», Н. Могилевська, «Джанго», Тіна Кароль, «Скрябін», А. Вінницька, «Друга Ріка», Н. Валецька, Потап і Настя, «ВІА ГРА», В. Козловський, «ТІК», Гайтана, «Авіатор», Кіше, Міка Ньютон, «НеАнгели» та ін.

Більшість з них і дотепер займаються шоу-бізнесом, що почав формуватися з кінця 1990-х років разом зі становленням телеіндустрії: виникненням комерційних телеканалів і радіостанцій, формуванням ринку телевізійної реклами, появою панелі обчислення рейтингів.

Фестиваль сучасної української пісні «Пісенний вернісаж» почав свою 15-літню історію існування з 1992 року. Фестиваль проводився наприкінці року в Палаці мистецтв «Україна», де впродовж п'яти днів (згодом – трьох) лунали найкращі естрадні пісні року, що минав. Журі визначало переможців у номінаціях «вокал», «пісня», «автор слів», «автор музики», «відкриття року». Кожного фестивального дня лунало близько 40 пісень. Режисер-постановник фестивалейних концертів Б. Шарварко, режисер Д. Мухарський, режисер-постановник телеверсії О. Пилипчук, редактор С. Лапченко. Ведучими в різні роки були О. Гриндюк, О. Сафонов, Т. Цимбал, Т. Стратієнко та ін.

Фестиваль естрадної музики «Пісенний вернісаж – 96». 2-й день. (УТ, 1997 р.). У концерті беруть участь: чол. вок. квартет «Явір», О. Пекун, Мирослав, Камалія, М. Попелюк (м. Коломия), Л. Курманська, з. а. України Н. Шестак, В. Павлик, з. а. України Н. Конча та студія «Бліц» (м. Ужгород), з. а. України А. Матвійчук, Астрая.

Фестиваль естрадної музики «Пісенний вернісаж – 96». 3-й день. (УТ, 1997 р.). У фестивалі беруть участь: брати Яремчу-

ки (пісня «Вишиванка») та ансамбль нар. танцю «Україна», О. Березюк (пісня «Вигнання»), Є. Москаленко («Мріє, моя мріє»), група «Дзвони» (м. Коломия) («П'ю до дна»), Л. Савинська (м. Харків) («Чарівний сон»), М. Забара («Зоряна ніч»), В. Сєрова («Голос ночі»), А. Кобзар («Станція древлянка»), Н. Пилип'юк (м. Львів) («Не ховайся»), група «Містерія» (м. Львів) («Музика крізь ніч»), І. Грей («Сірий дощ»), Л. Горова, Ю. Терещенко, М. Одольська, група «Краяни», А. Кобилянська, М. Кривенко, М. Бурмака, М. Свиридюк, А. Ротару, О. Пономарьов, М. Шаланкевич і гурт «Соколи», Ф. Мустафаєв, з. а. Н. Шестак («Вишневий рай»), н. а. В. Білоножко («Половина саду квітне»). У перерві інтерв'ю поета-пісняря В. Крищенка.

Фестиваль естрадної музики «Пісенний вернісаж – 96». (УТ, 1997). У святковому концерті беруть участь: В. Шпортько, І. Попович, Астрая, М. Мозговий, Е. Баталова, М. Свидюк, Н. Шестак, М. Шалайкевич і гурт «Соколи», Н. Бучинська, «Барон мюзік-степ», Ані Лорак, М. Гнатюк, А. Попова, О. Тищенко, І. Білик, В. Білоножко, В. Зінкевич, С. Ротару.

Фестиваль естрадної музики «Пісенний вернісаж – 98». (УТ, 1999). Церемонія відкриття XII Всеукраїнського фестивалю сучасної української естрадної пісні «Пісенний вернісаж – 98». Журі: н. а. України В. Зінкевич, н. а. України О. Білаш, н. а. України Б. Шарварко, н. а. України Д. Мухарський, з. а. України І. Білик, з. д. м. Ю. Богущкий, В. Герасимов, н. а. України О. Злотник, н. а. України В. Здоренко, Ані Лорак, з. а. України А. Матвійчук, з. а. України М. Луків, редактор Н. Околот, композитор І. Поклад.

Фестиваль естрадної музики «Пісенний вернісаж – 98». (УТ, 1999). Концерт естрадних виконавців. Беруть участь: О. Лозанчук (пісня «Емігрант»), А. Касілова («Давня весна»), О. Ксьонз («Мандрівний музикант»), Т. Мілютіна і Д. Татаров («Скрипка»), О. Пекун («Ти будеш мій»), гурт «Ніч на Різдво» («Зоря»), О. Павлишин («Дзвони»), Є. Москаленко («Співай, чарівна Україно»), І. Голубець («Співачка»), Г. та Я. Борути («Збережи любов»), О. Кухта («Осінній мед»), гурт «Ван Гог» («Пройде»), О. Катков («Самотність»), К. Василенко («Шлюбна ніч»), С. Губерначук («Дощ цілує нам кінчики пальців»).

ДІАНА ДЗЮБА. МУЗИКА В ЕФІРІ УКРАЇНСЬКОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ...

Фестиваль естрадної музики «Пісенний вернісаж – 98». Ведучі конц. програми – О. Сумська та В. Ілащук. Співаки: з. а. України Б. Сташків («Чекай мене, любове»), з. а. України Ж. Боднарук («Дзеркала»), з. а. України О. Макаренко («Візьму троянду ружу»), за роялем – М. Мозговий, І. Богданов («Біла магія кохання»), Інеш («Острів кохання»), н. а. України Ф. Мустафаєв («Молитва до музики»), дует Т. Мелюткіної і Д. Татарова («Скрипка»), з. а. України О. Марцинківський («Зоре моя»), Л. Москаль («Я повертаюсь»).

Фестиваль естрадної музики «Пісенний вернісаж – 98». (УТ, 1999). У концерті беруть участь: Н. Шестакова («Ти, моя доля»), О. Пекун («Минає вік»), Ю. Васильківський («Мій Афган»), Л. і В. Анісімови («Танго кохання»), Ж. Боднарук («Дзеркала»), Камалія («Повернись»), О. Василенко («Не клич минулий день»), С. Дубініна («Мелодія ночі»), Л. Чермак («Вогонь бажання»), І. Мелашенко («Літо в полоні»), А. Мухарський («Сум»), А. Вербицька («Казка»), гурт «Лівий берег» («Повернись»), Н. Бучинська («В очереті»), В. Павлік («Шимарик»).

Фестиваль естрадної музики «Пісенний вернісаж – 98». (УТ, 1999). У пісенному вернісажі брали участь: А. Кобилянська («Пробач мені»), Т. Петриненко («Любов моя»), Т. Горобець («Чужий»), С. Гіга («Цей сон»), Т. Луканова («Дихає ніч») гурт «Три товстуні» («Маленьке кохання»), Н. Конча («Захожий зі сну»), В. Хурсенко («Сповідь»), гурт «Соколи» («Динамо-Київ»), О. Тищенко («Радість»), Н. Могилевська («Місяць»), І. Гаврилук («Зоряна»).

Міжнародний конкурс молодих виконавців української естрадної пісні ім. Володимира Івасюка було започатковано 1993 року. Він проводився у Чернівцях майже щорічно до 2005 року. Усього відбулося десять конкурсів (тривав п'ять днів). Кожен учасник виконував дві пісні В. Івасюка як «обов'язковий твір».

Журі: М. Мозговий (Голова), керівник ансамблю «Сябри» А. Єрмоленко, співак Паскал (Болгарія), О. Пономарьов, Н. Чабану (Молдавія). За всю історію існування конкурсу Гран-прі удостоїлися Таїсія Повалій (1993), О. Пономарьов (1995), М. Одольська (1998). Серед лауреатів – Ю. Юрченко,

О. Пекун, Л. Скачко, Д. Барканов, І. Столяр (нині – Марта), Н. Валецька.

2-й Міжнародний конкурс молодих виконавців естрадної пісні ім. В. Івасюка (УТ, 1995). В концерті брали участь: С. Зайченко, дипломант конкурсу; Т. Дяченко, дипломант конкурсу; дует «Єлема», лауреат 3-ої премії конкурсу; Л. Гребцова, лауреат 2-ої премії конкурсу; Т. Повалій, лауреат 1-ої премії, володарка Гран-прі.

Наприкінці 1990-х років народними артистами України Віталієм та Світлою Білоножками було засновано Міжнародний фестиваль родинної творчості «Мелодія двох сердець». Традиційно він проводився щороку в грудні. Так було, починаючи з 1999 року, за винятком 2009 і 2012 років. Усього відбулось одинадцять фестивалів. З кожним роком географія фестивалю значно поширювалася та згодом він став міжнародним, адже до нього приєдналися колеги з інших країн: Росії, Білорусі, Німеччини, Естонії, Латвії, Грузії, Молдови, Казахстану, Угорщини, Польщі тощо.

«Мелодія двох сердець» (УТ. 2000–2011).

В ефірі були показані майже всі концерти родинного фестивалю, в якому співали чи грали родини П. Зіброва, М. Мозгового, Тріо Мареничів, родини Б. Ступки, Ю. Богатикова, Задніпровських, Н. Матвієнко, Сумських, Бенюків та Яремчуків, Т. Петриненка, студія «95 квартал», а також О. Лазарев і С. Немоляєва, Н. Гвоздикова і Є. Жаріков, І. Сурчану, О. Булдаков, С. Захаров, В. Малєжик, Д. Певцов, І. Кальнинш, І. Нінідзе, С. та В. Толкунови, С. і Н. Джигурди, В. Токарев, Л. Гурченко, «Сябри», Е. Пьеха, О. Серов і багато ін.

Всеукраїнський пісенний фестиваль сучасної української пісні «Шлягер року» (1995 р. і донині) започатковано композитором Олександром Злотником, згодом підхоплено культурним діячем Олександром Свистуновим. Режисер концерту Анжела Норбоєва. Режисери телеверсії у різні роки: Любов Благодир, Олександр Косяченко, Ольга Іванова, Олег Пилипчик, нині – Оксана Тимченко. Основу фестивалю складають концертні виступи українських естрадних виконавців різних генерацій та різних музичних напрямів.

ІСТОРИЯ

На окремих концертах за творчі здобутки нагороджувалися співаки, автори пісень і колективи. Ведучими концертів були (у хронологічному порядку): Василь Ілащук і Андрій Соловей (Середа), Оксана Антонюк, Тимур Мирошніченко, Марія Орлова, Тетяна Цимбал. Перша телеверсія з МЦКМ, надалі з палацу «Україна», іноді – Палац Спорту. З матеріалів фестивалю створювали циклову (2 р. на тиждень) програму «Шлягер-бо-шлягер» (Перший Нац.), ведучий Василь Ілащук. Від 1997 р. на ICTV (ведучі Лері Вінн, згодом Сергій Манек); з 2002-го донині музична програма «Шлягер року» – у ефірі Першого Нац. телеканалу з повтором на ТРК «Ера», ТРК «Київ». Радіо підтримка фесту – програма «Шлягер року» на 1-му каналі Нац. Радіо і радіо «Промінь» (1995–1997), ведучий Андрій Середа (Соловей, гурт «Кому вниз»).

Наприкінці 1980-х років на естрадній сцені з'явилися нові імена.

Павло Зібров у фільмі «Спогад» (реж. В. Скворцов, «Укртелефільм», на замовл. Держтелерадіо УРСР, 1990). Фільм-концерт за участю естрадного співака П. Зіброва. Звучать укр. нар. пісні в обробці П. Зіброва: «Дівчино кохана, йди сядь коло мене», «Дозволь мені, мати», а також пісня «Будь кохана» (муз. М. Каландьонка, сл. Б. Чіпа).

«Співає Ірина Грей» (Укртелефільм, 1994). Співачка виконала пісні гумористичного змісту: Д. Бірюкова, М. Павліва на вірші О. Кононенка «Мамо, дайте грошей», «Хочу заміж», «Покохай мене, козаче», «Опа-на». На фоні київських вулиць, Володимирської гірки звучать пісні «Далеке літо», «Лісова казка», «Пісня про Київ» (сл. Д. Бірюкова, муз. О. Кононенка), «Пущу віночок» (сл. О. Житинського, муз. Л. Горлача).

«Я до ніг прихилив би вам небо». Співають Микола та Анатолій Гнатюки. 1997 р. Прозвучали пісні: «Хліба, хліба», «Не сумуйте, старенькі», «І повернусь», «Монахи», «Троянди», «О, смереко», «Аве Марія», «Все буде добре».

«Творчий вечір поета Володимира Цибулька». 1997 р. В концерті молодого поета-пісняра брали участь молоді естрадні виконавці пісень на слова В. Цибулька: О. Пономарьов, Ю. Юрченко, І. Шинкарук, Ж. Бон-

дарук, Р. Бурлак, гурт «Пікардійська терція», гурт «Калабадіара».

Від 1994 року до сьогодні під час фольклорного свята Івана Купала, на берегах озера Світязь на Волині, щороку проходить фестиваль української естрадної пісні «На хвилях Світязя». У різні роки учасниками фестивалю були виконавці зі всієї України, а також з інших країн: Росії, Молдови, Польщі, Словаччини, Німеччини, Франції, Казахстану, Литви, Грузії, Білорусії, Болгарії, Руанди, Бурунді, США.

«На хвилях Світязя–94», УТ 1994 р. Виступ конкурсантів Л. Москаль, гурту «Світязь» (солісти А. Говораadlo, С. Чумак, П. Межук, В. Іщук), рок-гурт «Кінг-сайз», гурт «Меркурій». Гість – І. Попович.

«На хвилях Світязя–96», 1996 р. В заключному концерті беруть участь: н. а. України Д. Гнатюк, лауреат Держ. премії ім. Шевченка – гість фестивалю; н. а. України І. Попович – гість фестивалю; лауреат 2-ї премії О. Кухта, (м. Тюмень); М. Попелюк (м. Коломия); володар Гран-прі Т. Цехонська, (м. Луцьк), І. Кармелюк (м. Волинь), О. Марцинківський. Вручення дипломів, призив та виступ конкурсантів. Гості – Ані Лорак, гурт «Світязь». Ведучий – професор, з. д. м. України А. Демиденко.

На початку 1990-х років, після проголошення незалежності, почалася друга «фольклорна хвиля». Цей рух охопив різні прошарки суспільного загалу, відродив інтерес до витоків народно-пісенної творчості, її етнічної сутності та імпровізаційної природи.

«Веселка» (режисер Ю. Некрасов, «Укртелефільм», 1986). Українські народні пісні співає солістка Держтелерадіо УРСР А. Кудлай: «Умираю, моя мати», «То не я калину ламала», «Ой, на плаї скрипка грає», «Ой, на горі на високій», «Ой, пішла дівчина», «Ой, у полі два дубки», «Ой, літає соколонько», «Гіля, гіля, сірі гуси», «Не стелися, зелений кудрявчик», «Ой, ти знав нащо брав», «Оце йду».

«Хлопці, веселої!» (режисер Р. Олексів, «Укртелефільм», 1987). Концерт ансамблю «Троїсті музики», художній керівник з. а. УРСР В. Попадюк («Укрконцерт»). Виконують 4 укр. мелодії та «Жартівливу польку».

Реставрувалися і відроджувалися національні обряди, звичаї, розшукувалися ау-

ДІАНА ДЗЮБА. МУЗИКА В ЕФІРІ УКРАЇНСЬКОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ...

тентичні пісні, організовувалися етнографічні концерти.

«Ой, радуйся земле...» (режисер В. Вернигор, «Укркінохроніка», 1991). Про святкування Різдва у с. Липки Гошчанського р-ну Рівненської обл. Звучали фрагменти пісень: «Ой, зоря всьому світу світила», «Ой, радуйся, земле» та ін.

«Сумне і світле свято наше» (режисер К. Крайній. Київнаукфільм, 1991). Про традиції святкування Різдва, Великодня і Трійці в смт Нижанковичі Старосамбірського р-ну Львівської обл., в інших селах Галичини. У фільмі використано фольклорну та церковну музику, вертепні вистави художника-аматора В. Шагали.

«Українське весілля» (режисер О. Григорович, «Укркінохроніка», ТО «Оберіг», 1993). Весільний обряд, інсценізований аматорами с. Стецівка Звенигородського р-ну на Черкащині.

«Бойки» (реж. В. Гузик, «Укртелефільм», 1995). Про історію та сьогодення, обряди й традиції етнографічної групи українців-бойків. Показано 1-й Всесвітній фестиваль бойків «З чистих джерел» в м. Турка Львівської обл.

«4-й Міжнародний фестиваль "Коляда"», м. Рівне (УТ, 1998 р.). Колядки, щедрівки, вертепне дійство у виконанні народних фольклорних колективів різноманітних регіонів України, Білорусії, Молдови, Польщі, Македонії, Кубані.

В ефірі збільшився відсоток програм, присвячених фольклорній музиці як частині народної музичної культури: на зміну відриву людини від її національних коренів, артикулювалась орієнтація на тісний зв'язок з культурою свого народу, підкреслювалась особлива роль народної пісні у процесі націєтворення, адже в ній, за словами видатного українського композитора і музикознавця С. Людкевича, «криється сила духовного відродження».

«Блаженні гнані за правду. Павло Чубинський» (реж. П. Марусик, «Укркінохроніка», 1992). Про етнографа, фольклориста П. Чубинського. У фільмі знялися Як Йова, хор «Гомін» п/к Л. Яценка, нар. хор «Діброва» п/к Д. Лесюка, церковний хор із с. Белелуя на Івано-Франківщині, хор ім. П. Чубинсько-

го з с. Велика Олександрівка Бориспільського р-ну п/к О. Зюзькіна та ін. Звучали пісні в записах П. Чубинського.

«Дует «Писанка». Оксана Савчук та Іван Кавацюк (Укртелефільм, 1992). У програмі «Миріться люди, любіться люди» звучали укр. нар. пісні та легенди у виконанні дуету «Писанка» – О. Савчук та І. Ковацюка. Розповідь-притча «Бог для України». У програмі прозвучали пісні: «Легенда про Україну», «Сумно мені, сумно», «Балада про Довбуша». О. Савчук читає «Легенду про велетня», «Чому люди малюють», звучать пісні: «Усі гори зеленіють», «Чоловіче мій», «Розчеши кучері», «Легенда про лелеку», «Туга за милим», «Ой, казала цимбалючка», «Весільна пісня», «Ой, летів журавель», «Колискова», «Буковинські замальовки», «Мишинські мелодії» (інструментальна музика), «Ой, у лісі, лісі».

«Я пісню шукаю» (реж. Ю. Некрасов, «Укртелефільм», 1994). Фільм за участю голови Спілки кобзарів України, з. а. України В. Литвина. Показано школу кобзарського мистецтва в с. Стрїтівка Кагарлицького р-ну Київської обл., церемонію посвячення в кобзарі. Виконуються імпровізації на бандурі та авторські пісні В. Литвина: «О, зоре-земле», «Я пісню шукаю», «Гори мій вогнику, гори», «Горить пала» (всі сл. А. Литвина), «Я тобі галантно не вклонюся» (сл. В. Симоненка), «Страждених радосте» (сл. Т. Шевченка), «Україно моя, Україно» (сл. О. Бердника), «Козак гуляє» (сл. С. Пушика).

Створено цикл передач під загальною назвою «Українські народні інструменти». Кожна передача розповідає про особливості інструментів, що є традиційними для української музичної культури, відбувається знайомство з найкращими майстрами, звучать інструментальні твори.

«Українські народні інструменти. Цимбали» (сц. В. Гуцал, реж. В. Скворцов, «Укртелефільм», 1996). Про історію створення цимбал. У фільмі знялися: Держ. оркестр нар. інструментів, худож. кер. В. Гуцал, зав. відділом Держ. музею театр., муз. і кіномистецтва України Л. Черкаський. Звучать «Танцювальні награвання» В. Гуцала та ін.

«Українські народні інструменти. Кобза» (сц. В. Гуцал, реж. В. Скворцов, «Укртелефільм», 1996). Про історію створення кобзи-

ІСТОРИЯ

бандури. У фільмі знялися: Держ. оркестр нар. інструментів, худож. кер. В. Гуцал, зав. відділом Держ. музею театр., муз. і кіномистецтва України Л. Черкаський, лауреат Міжн. конкурсу ім. Гната Хоткевича Р. Гриньків. Звучать твори Р. Гриньківа «Імпровізація», «Прелюд» та ін.

«Українські народні інструменти. Скрипка» (сценарист В. Гуцал, реж. В. Скворцов, «Укр-телефільм», 1996). Про історію створення і сьогодення української скрипки. У фільмі знялися: Держ. оркестр нар. інструментів, худож. кер. В. Гуцал, зав. відділом Держ. музею театр., муз. і кіномистецтва України Л. Черкаський, скрипаль В. Гекер. Звучать «Гуцульські народні мелодії» Л. Затуловського, «Концерт для оркестру народних інструментів» Б. Буєвського, «Вівчарські награвання» та ін.

Наприкінці 1991 року в ефірі УТ-1 було започатковано «Всеукраїнський фестиваль майстрів мистецтв та народної творчості "Таланти твої, Україно!"». Уперше розпочався з концерту артистів Львова та Львівської області. Його відкрив виступ народного артиста України О. Білозіра. Після великої перерви фестиваль знову відродився напередодні святкування десятиї річниці незалежності України. Концерти є успадкованими з радянських часів творчими звітами областей України, у яких беруть участь майстри мистецтв і виконавці та колективи художньої самодіяльності. Телевізійні версії концертів транслювалися в ефірі Першого Національного телеканалу.

Старт фестивалю дав Київ театралізованим концертним дійством «Україна – мати наша», за участю художніх колективів та майстрів мистецтв м. Києва. На сцені засобами хореографічного і музичного мистецтв було відтворено історію України від давніх часів до сьогодення. На завершення прозвучала «Сюїта звершень» Є. Станковича (2000).

Одеська обл. представила концерт «На Чорноморській хвилі» (2001). Концертну програму «Благовіст Луганщини» до 10-річниці Незалежності України показали професійні та аматорські артисти та колективи Луганської обл. (2001). Творчий звіт Харківської обл. мав назву «Симфонія землі Слобожанської»

(2001). Донецький регіон в рамках фестивалю підготував концерт «Земля моя, ім'я твоє – Донбас» (2001). Виконувалися твори: «Половецькі танці» (фрагмент з опери «Князь Ігор») О. Бородіна; «Фінал концерту № 1 для фортепіано з оркестром» П. Чайковського; фрагмент з композиції «Козак гуляє весілля»; хореографічна картинка «Козацька Рада»; з народних джерел – етнографічна композиція; хореографічна композиція «Дивний сон»; «Сміються, плачуть солов'ї» А. Кос-Анатольського на вірші О. Олеся; «Молодіжна» (духові оркестри) І. Дунаєвського.

У концертній програмі «Чарівні мелодії Закарпаття» брали участь майстри мистецтв і народної творчості Закарпатської області (2001 рік). Майстри мистецтв Рівненщини виступили у концерті «Піснею озвалось Погориння» (2001). Концертний звіт Чернігівської області називався «Дивовижні музи Сіверського краю» (2000), а Чернівецької «Мелодії Буковинського краю» (2001).

Хмельницька обл. презентувала концертну програму «Співає квітуче Поділля в красі України-Руси» (2001). У концерті брали участь: учениця Старосинявської ДМШ В. Лонська з піснею «Я твоя ровесниця, Україно», фольк.-етногр. гурт «Берегиня», ансамбль пісні і танцю «Козаки Поділля», зразковий худож. колектив України «Подольнички», камерний оркестр обласної філармонії, учень дит. школи мистецтв А. Білеуш, учасники клубів спорт. бальних танців, актор Хмельницького моно-театру «Кут» В. Смотритель.

До 10-річчя Незалежності України підготовлена конц. програма майстрів мистецтв та нар. творчості Полтавської обл. «Симфонія Полтавського краю» за участю Народного хору з м. Кременчука, ансамблю Полтавської обл. філармонії, І. Години, О. та Л. Дзюби, ансамблю «Чураївна» Полтавської філармонії, фольк. ансамблю «Вербиченька», А. Ахмедова, духового оркестру «Полтава» і солістів Д. Головашича, Г. Кушніренка. Інший концерт, підготовлений областю для фестивалю, мав назву «Духовна ода Полтавщини» (2004).

У творчому звіті Київської обл. «Великодні дзвони Київщини» прозвучали твори: вок.-хореогр. композиція «Ой, ти місяцю», у ви-

ДІАНА ДЗЮБА. МУЗИКА В ЕФІРІ УКРАЇНСЬКОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ...

конанні народного аматорського ансамблю пісні і танцю «Сузір'я» академії Держ. податкової служби України, м. Ірпінь; солісти О. Матвієнко, Н. Левківська, О. Гавриленко. Парафраз на тему старовинного романсу «Очі чорні» в обробці О. Мирошниченка, виконаного муніципальним народним духовим оркестром (м. Біла Церква). Старовинний кант «Пташечка» в обр. А. Авдієвського, вик. нар. аматорський хор Володарського РБК. Укр. нар. пісня «Ой, у полі верба», вик. фольк. ансамбль «Козацький курінь» Таращанського РБК, гурт «Козаки» с. Ісайки Богуслав. р-ну, гурти Тетіївського та Рокитнянського РБК. Єврейський танець, вик. зразковий дит. ансамбль танцю «Щасливе дитинство» м. Біла Церква. В. Зотова – Леся Українка «Королівна», у виконанні родинного дуєту «Почайна» м. Бровари та зразкового дитячого хореогр. ансамблю «Веселка» м. Васильків. М. Кропивницький «Соловейко», у виконанні О. Степанюк з смт Рокитне та симфонічного оркестру управління культури облдержадміністрації.

«Тобі Україно, щедрує Поділля» – таку назву мав творчий звіт Вінницької області. Прозвучали: фольклорно-етнографічна композиція «Йордан»; старовинна нар. пісня «Кедь ми, прийшла картка», у виконанні з. а. України А. Цехмейструк; укр. нар. мелодії, записані на Поділлі; жартівлива картинка «Корчма», у виконанні ансамблю пісні і танцю «Поділля» Вінницької обл. філармонії; «Карусель» А. Фоссен, соло на баяні – В. Підпалій; «Моя Україна» С. Городницького, М. Ясакова, у виконанні С. Городницького.

2003 р. телеглядачі мали змогу познайомитись з нар. талантами Волинської обл. у звітних концертах «Душа піснею цвіте» і «Дзвенить струна пісенної Волині». Наступного року естафету прийняла Черкаська обл., підготувавши два концерти майстрів мистецтв нар. творчості «Черкашино моя – духовності скарбниця» (2001) і «Ми чуємо тебе, кобзарю, крізь століття...» (2003). Чернігівщина звітувала концертом «Мелодії зачарованої Десни» (2003).

Дніпропетровська обл. також звітувала двома концертами «З Україною в серці» і «Дніпропетровщина співає» (2003). Викон. твори: І. Штраус «Вальс»; укр. нар. пісні «Веснянка»

та «Гей, я козак з України»; танець «Петрівська полька»; пісня «Ой, чие ж то жито...»; «Києве мій» І. Шамо – Д. Луценка; «Соколята» муз. і вірші В. Хурсенка; «Настрій» Г. Міллера з к/ф «Серенада сонячної долини».

Івано-Франківська обл. в рамках фестивалю «Твої таланти, Україно!» представила святкову концертну програму «Різдво в Карпатах» (2004).

Сумська обл. підготувала концерт «Перлини Сумщини» (2001). Прозвучали твори: укр. жартівливий танок «Як козаки косили», виконаний хореогр. ансамблем Сумського вищого уч-ща мистецтв і культури ім. Д. Бортнянського; укр. нар. пісня в обр. Є. Савчука «Да що на горі Імбер», у виконанні нар. хору БК «Хімік»; Й.-С. Бах «Менует і скерцо» з сюїти «Сі мінор для флейти з оркестром», у виконанні оркестру старовинної та сучасної музики «Ренесанс» обл. філармонії, соліст С. Єлізаров; укр. нар. пісня «Повій, вітре, на Вкраїну», проспівав М. Багмут у супроводі ансамблю нар. інструментів; «Сюїта слобожанських танців», виконав ансамбль Нар. танцю «Молодість» Сумського вищого уч-ща мистецтв і культури ім. Д. Бортнянського; «Розкажу тобі, сину» В. Молота – І. Лешика, у виконанні сімейного ансамблю Молотів Роменського міськ. центру культури; «Трійця», у виконанні зразкового фольк. ансамблю «Любисток» дитячого центру естетичного виховання м. Шостки.

Майстри мистецтв нар. творчості Херсонської обл. показали свої творчі досягнення у концерті, де були виконані: фрагмент з хореогр. сюїти «Каховський ярмарок»; укр. нар. пісня «Ой у полі криниченька»; фінал Симфонії № 6 Л. Бокеріні; «На Жовті води» (з кантати «Дума про Україну») С. Козака на сл. В. Шпорти; циганська нар. пісня «Дуй джюваля»; єврейська нар. пісня «Хава Нагіла»; муз.-пантомімічна замальовка «Навський Великдень»; хореогр. ігрище «Мокоша».

Музично-розважальна передача «Фольк-music» виходить на Першому Національному з 2008 року. Автор і продюсер В. Коваленко, автор і ведуча О. Пекун. «Фольк-music» – це пошук і відродження українського музичного коріння, автентичних мелодій та народних пісень різних регіонів України. У кожному випуску перед глядачами Першого телеканалу постають як про-

ІСТОРИЯ

фесійні, так і аматорські колективи з різних куточків нашої країни. А зіркові учасники програми нерідко представляють на розсуд аудиторії власні інтерпретації відомих музичних творів, або й оригінальні пісні з домішками українського автентичного стилю.

За роки існування проекту в загальнонаціональному ефірі, у «Фольк-music» виступило наживо більше 100 українських колективів і виконавців. Серед них – як фольклорні народні гурти з усіх куточків країни, так відомі виконавці та групи: Катя Чилі, «Гайдамаки», «Гапочка», «АтмАсфера», «Тінь сонця», «Сад», «Mansound», «Мандри», «Сонцекльош». Усі вони представили власні обробки українських пісень.

З квітня по грудень 2017 року в ефірі суспільного телеканалу UA: Перший транслювалася програма «Фольк-music. Діти». Дорослі учасники програми представили можливість відкривати для України давно забуті та маловідомі народні пісні дітям – сучасним, яскравим, вільним від стереотипів, сміливим у самовираженні, з унікальними тембрами і сильними голосами. Учасники проекту змагалися у трьох вікових групах: 4–6 років, 7–10 років та 11–14 років. Переможці визначалися протягом вихідних днів – суботи та неділі – за допомогою телефонного та SMS-голосування.

Новий етап великою мірою має кон'юнктурно-політичний характер: музичне мовлення формується в контексті культурологічної ситуації та відображає нові ідеологічні та морально-ціннісні імперативи.

Після десятиліть офіційного атеїзму радянських часів у національному телевізійному ефірі зазвучала духовно-сакральна музика.

«Визволи нас від лукавого» (сц. і режисери І. Бонітенко, В. Політов, «Укртелефільм», 1991). У сюжетному фільмі звучить муз. Й. С. Баха («Страсті від Іоанна»), А. Веделя («Херувимська пісня», обр. П. Муравського), Г. Сковороди («Херувимська пісня»), Е. Артем'єва (інстр. муз.), С. Губайдуліної («Конкорданца», «Ін Кроче»), А. Шнітке («Тиха ніч, ніч свята»), а також старовинна укр. церковна музика та інстр. варіації на теми укр. нар. пісень в обр. Ю. Яценка.

«Благослови, душе моя» (Укртелефільм, 1991). Твори духовної хорової музики виконуються в інтер'єрах церков Миколи Набережного, Андріївської та Трапезної.

«Вірую» (реж. А. Савченко, Укртелефільм, ТО «Культурна спадщина» 1991). Концертна програма присвячена святу духовності, 375-річчю Києво-Могилянської академії.

«Сад божественних пісень» (реж. Ю. Некрасов, Укртелефільм, 1991). Сюжетний телефільм-концерт за участю Т. Лободи та М. Берегового. Звучить цикл пісень на вірші Г. Сковороди.

«Глас Печерський» 2000 р. Всеукр. фестиваль православних церк. хорів «Глас Печерський – 2000» в Успенському соборі Києво-Печерської Лаври.

Пісні УПА. З настанням пострадянської епохи почався перегляд радянського тлумачення історії. У зв'язку з цим, гостро постала проблема реабілітації Української Повстанської армії (УПА), її переслідували. Культурна спадщина воїнів УПА одразу привернула до себе увагу музичних діячів і телевізійників. Серед музичних творів – героїчні та ліричні пісні, патріотичні марші.

«Вже сурми грають» («Укртелефільм», 1992). Пісні УПА у виконанні самодіял. худож. колективів Тернопільської обл.: «Марш сіроманців», «Боріться, брати-галичани», «Там на горі, на Маківці», «Збудись, Україно», «Ой ти, дівчино, чого сумна?».

«Нам дзвони не грали» (реж. М. Джинджиристий, «Укртелефільм», 1993). Фільм присв. фестивалю пісні «Повстанські ночі», проведеному до 50-річчя створення УПА. У фільмі знялися худож. колективи Тернопільщини: хор с. Конюхи, Нар. ансамбль укр. пісні з м. Копичинці, чоловічий дует Р. Бойко та Й. Сагаль, Нар. фольклорний ансамбль з м. Борщів, фольклорний гурт «Незабутнє», жіночий квартет з м. Монастирськ, нар. духовий оркестр, хор медсестер УПА, дитяче тріо Т. Богданович, Н. та І. Шевчуки. Звучать укр. нар. пісні «Нам дзвони не грали», «Триста літ минає», «Зародились ми з великої родини», «Я сьогодні від вас від'їжджаю», «Ой, за лісом сонце сіло», «Лети, моя думо», «Коліскова» та марш на теми пісень УПА.

«Прощай, дівчино» (реж. М. Джинджиристий, «Укртелефільм», 1994). Пісні УПА у ви-

ДІАНА ДЗЮБА. МУЗИКА В ЕФІРІ УКРАЇНСЬКОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ...

конанні самодіяльних хорів Б/К м. Копичинці, «Незабутнє» (м. Тернополь), медсестер УПА, гурту «Соколи», соліст І. Мацялко: «Подай, дівчино», «У темному лісі», «Ой, зацвіла черемха», «Шуміли сосни і діброви», «Ой, у лісі на полянці», «Там десь далеко на Волині». Про історію та культуру України розповідає М. Вінграновський.

З перших років незалежності України активізувалося формування єдиного культурно-інформаційного простору для українців усього світу. Посилена увага до культурних багатоаспектних зв'язків України з діаспорою зумовила появу в ефірі державного телебачення концертних програм за участю кращих українських мистецьких колективів і виконавців зарубіжжя. Взаємозбагачення культур українців є важливим для збереження національної ідентичності та спадковості культурних традицій.

«Американський хор "Карпати"» (реж. Л. Автономов, «Укркінохроніка», на замовл. товариства «Україна», 1987). Про перебування в Україні самодіял. лемківського хору «Карпати» із США. Супроводжував хор інструментальний ансамбль «Усмішка» з Івано-Франківська. У фільмі звучать нар. пісні – українські, американські: «Індик на соломі», «Сентиментальна подорож».

У телеефірі, хоча і зрідка, з'являються концерти за участю закордонних виконавців і музикантів.

«Елвіс Преслі». Концерт «Привіт з Гавайів» (*Aloha from Hawaii*). Ефір 1993 р. Одне з останніх грандіозних шоу «короля рок-н-ролу», яке він показав у 1976 році на Гавайях, що «наживо» транслювався на 18 країн світу. У телеконцерті прозвучали пісні «See See Rider», «Burning Love», «My Way», «Something», «You Gave Me a Mountain», «Steamroller Blues», «Love Me», «Johnny B. Goode», «It's Over», «Blue Suede Shoes», «I'm So Lonesome I Could Cry», «I Can't Stop Loving You», «Hound Dog», «What Now My Love», «Fever», «Welcome to My World», «Suspicious Minds», «Introductions by Elvis», «I'll Remember You», «Long Tall Sally» / «Whole Lotta Shakin' Goin' On», «An American Trilogy», «A Big Hunk o' Love», «Can't Help Falling in Love», «Closing Vamp».

«Французькі музиканти». 1993 р. У передачі глядачі мали змогу познайомитись з му-

зикантами з Франції: Лоран Кабассо (фортепіано), Елелін Селес (співачка), Патрік Шедер та джаз група «Кварц», Марсяль Соляль (фортепіано), Мішель Порталь та група «Мішель Порталь Юніт». Також в передачі брав участь В. Тимець (кларнет), який виконав твори І. Стравинського.

«Концерт джаз-тріо». 1997 р. Концерт джаз-тріо із Франції у складі: Антуана Ерве (фортепіано), Франсуа Мутена (контрабас), Луї Мутена (ударні). Концерт складався з 5 окремих частин.

У 1990-х роках на державному телебаченні в цілому скорочується показ концертів класичної музики. Серед нечисленних програм, чий контент містить твори цього жанру, є такі:

«Євген Станкович» (реж. В. Скворцов, ДТРК України, «Укртелефільм», 1993). Присвячено 50-річчю н. а. України Є. Станковича. Композитор ділиться поглядами на власну творчість і проблеми сучасного мистецтва. Про майстра розповідають друзі, родичі, колеги: А. Авдієвський, Г. Данішківич, Г. Кохан, М. Скорик, Н. Матвієнко та ін. Звучать фрагменти з творів Є. Станковича в конц. виконанні та під час репетицій: «Чорна елегія», Камерна симфонія № 3, Соната для ф-но, «Музика рудого лісу», реквієм «Бабин Яр», музика з балету «Ольга», «Глибокий колодязь», «Симфонія пасторалей».

«Борис Лятошинський» (сценарист і реж. В. Скворцов, «Укртелефільм», 1994). Фільм присвячено пам'яті видатного композитора і педагога Б. Лятошинського. Композитор на заняттях з учнями, за роялем, диригує симф. оркестром. У фільмі знялися: І. Царевич, А. Баженов, Н. Магомедбекова, В. Неллі, Є. Станкович, О. Канерштейн, Б. Деменко, Ю. Луців, В. Іконник. Звучать фрагменти з творів Б. Лятошинського.

«Денис Січинський. Пісне моя...» (реж. В. Образ, «Укртелефільм», 1995). Про укр. композитора й диригента Д. Січинського. У фільмі знялися: М. Цапар, Д. Гнатюк, правнук М. Лисенка, М. Зорій, М. Колесса та С. Пушик. У виконанні хору Івано-Франківського муз. уч-ща ім. Д. Січинського «Пісне моя» (сл. І. Франка). Звучать фрагменти з творів композитора, зокрема – опери «Роксоляна» (ред. М. Скорика).

ІСТОРИЯ

«Муки і радощі Павла Муравського» (реж. О. Пугач, «Укртелефільм», 1995). Фільм присв. 80-річчю з дня народження хорового диригента і педагога, н. а. України П. Муравського. Він диригував хором Київської консерваторії ім. П. Чайковського, виступив на ювілейному вечорі, дав інтерв'ю, розповів про муз. династію Муравських, про свою долю у муз. мистецтві. У фільмі знялися члени родини – Євгенія, Володимир, Юрій, Віктор, Павлик Муравські, та Є. Могилівська, В. Дженков, та ін. Звучать твори: «Світе тихий», «Дударик» М. Леонтовича, «Неначе сон» Г. Майбороди на сл. М. Рильського, «Не отвержи мене во время старости» М. Березовського, «Болеро» К. Сен-Санса, «Етюд» Ф. Шопена, «Херувимська»

А. Веделя, укр. нар. пісня «Верховино, світку ти наш».

«Музика Максима Березовського» (реж. І. Бонітенко, Укртелефільм, 1995). До конц. програми увійшли три унікальні муз. твори (інструментальні та ті, що звучали на канонічні тексти) укр. композитора 18 століття М. Березовського.

«До 100-річчя з дня народження Михайла Вериківського» (реж. І. Бонітенко, Укртелефільм, 1996). Передача присвячена 100-річчю від дня нар. укр. композитора, основоположника муз. жанру укр. балету М. Вериківського.

«Композитор Віктор Косенко» 1996 р. Передача створена до 100-річчя від дня народження видатного укр. композитора В. Косенка.

SUMMARY

A set of musical TV programs on Ukrainian state television UT (1951–1991), UT-1 (1991–1998), First National (1998–2015) and public «UA: FIRST» (2015 – 2018) is considered in the article. Historical period covers more than 30 years: from 1986 to 2018. Various music, namely folklore and variety, symphonic and chamber, opera and choral, has been presented in television programs for a long time.

In the middle of the 1980s the terrific changes in political, social and cultural life of that time state, including Ukraine, occur. These alterations have also happened in the television sphere.

The research is based on videomaterials, preserved at the archives of the First National TV Channel and *Ukrtefilm* studio and also the archival materials of periodical edition *Ukraine Talks and Shows*, specialized Internet resources on media issues. Content analysis has shown a change in the airtime balance for different segments of musical art.

Proposed article is the second part of the research of problems of musical television content as an integral and important component of national television, which has its functions, own artistic and aesthetic specificity, programs genres, forms of production and audience. The first part covers the period from 1939 to 1985. It is published in the first issue of *Researches of the Fine Arts* scientific journal (2019).

The work material is constructed like it has been done in the *National Television* article for the first time. It is included into the fourth volume of the Ukrainian Musical Encyclopedia of 2016 (edition of the NASU M. Rylskyi IASFE). The article is intended for scientists, lecturers, students of artistic and mass-media educational institutions.

Keywords: history of television, First National, UT, UA: FIRST, music, Ukrainian television, musical program, concert, variety art, classical music, performers.